

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 5.martā Nr. 1-6/9

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par viedokli lietā Nr.2019-28-0103

Tiesībsarga birojā šā gada 7.februārī saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneses Daigas Rezevskas 2020.gada 6.februāra lēmums, ar kuru Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2019-28-0103 “Par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes 2019.gada 18.aprīļa lēmuma Nr.1/7 “Dabaszāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumi biometāna ražotājiem, sašķidrinātās dabaszāzes sistēmas operatoriem un dabaszāzes lietotājiem” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 64., 89.pantam un 105.panta pirmajam teikumam, kā arī Enerģētikas likuma 45.panta septītajai daļai un 84.¹panta pirmajai daļai un Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64.pantam”, kas ierosināta, pamatojoties uz akciju sabiedrības “Latvijas Gāze” (turpmāk arī – Pieteicēja) pieteikuma.

Izvērtējot lēmumam pievienoto pieteikumu, kā arī Saeimas un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk arī – Regulators) atbildes rakstus, tiesībsargs, ievērojot Tiesībsarga likumā noteikto tiesībsarga kompetenci, sniedz šādu viedokli.

[1] Apstrīdētais Regulatora padomes 2019.gada 18.aprīļa lēmums Nr.1/7 “Dabaszāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumi biometāna ražotājiem, sašķidrinātās dabaszāzes sistēmas operatoriem un dabaszāzes lietotājiem” (turpmāk arī – Noteikumi) nosaka dabaszāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumus biometāna ražotājiem, sašķidrinātās dabaszāzes sistēmas operatoriem un dabaszāzes lietotājiem. No Noteikumu regulējuma izriet iespēja lietotājam pieslēgties tieši pie dabaszāzes pārvades sistēmas, neizmantojot dabaszāzes sadales operatora pakalpojumus. Noteikumus ir izstrādājis dabaszāzes pārvades sistēmas operators AS “Conexus Baltic Grid” (turpmāk – “Conexus”), kuram 2017.gada 5.janvārī ir izsniegta licence pārvades sistēmas operatora funkciju veikšanai Latvijas Republikas teritorijā, un ar savu 2019.gada 18.aprīļa lēmumu apstiprinājis Regulators.

Noteikumi ir izdoti saskaņā ar Pieteicējas apstrīdēto Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmo daļu, kas nosaka: “(1) Regulators apstiprina dabaszāzes pārvades sistēmas operatora izstrādātos dabaszāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumus biometāna ražotājiem, sašķidrinātās dabaszāzes sistēmas operatoriem un dabaszāzes lietotājiem un dabaszāzes sadales sistēmas operatora izstrādātos dabaszāzes sadales sistēmas pieslēguma noteikumus dabaszāzes lietotājiem. Minētajiem noteikumiem jābūt objektīvi pamatotiem, ekonomiski attaisnotiem, taisnīgiem, vienlīdzīgiem un atklātiem. Regulators var ierosināt dabaszāzes sistēmas pieslēguma noteikumu

pārskatīšanu un pieprasīt, lai attiecīgais dabasgāzes sistēmas operators noteiktā termiņā iesniedz dabasgāzes sistēmas pieslēguma noteikumu projektu.”

Pieteicēja apstrīd Noteikumus kā neatbilstošus Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1.pantam, 64.pantam, 89.pantam un 105.panta pirmajam teikumam, kā arī Enerģētikas likuma 45.panta septītajai daļai un 84.¹panta pirmajai daļai. Pieteicēja apstrīd Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmo daļu kā neatbilstošu Satversmes 64.pantam.

Pieteicēja norāda, ka Noteikumos paredzētā iespēja dabasgāzes lietotājiem pieslēgties tieši pārvades sistēmai, neizmantojot sadales sistēmu, pārkāpj tās Satversmes 105.panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu, vērtējot tās kopsakarā ar Satversmes 64.pantu un no Satversmes 1.panta izrietošo labas likumdošanas principu. Pieteicēja apgalvo, ka Noteikumi nepamatoti ierobežo Pieteicējas tiesības veikt komercdarbību un ir izdoti ārpus Regulatoram piešķirtā deleģējuma ietvariem, kā arī neievērojot labas likumdošanas principu un būtiskuma teorijas prasības.

Pieteicēja norāda, ka Noteikumi pārkāpj arī vairākus Satversmē nostiprinātos vispārējo tiesību principus – labas pārvaldības principu, tiesiskās drošības principu un tiesiskās paļāvības principu. Pieteicēja turklāt uzskata, ka Noteikumi ir pretrunā arī Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmajai daļai, jo tie nav objektīvi pamatoti, ekonomiski attaisnoti, taisnīgi, vienlīdzīgi un atklāti, kā arī Enerģētikas likuma 45.panta septītajai daļai, jo, pretēji minētajā normā noteiktajam, tie faktiski pieļauj sadales sistēmas operatoru licenču darbības zonu pārklāšanos.

Attiecībā uz Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmo daļu, Pieteicēja apstrīd tās atbilstību Satversmes 64.pantam, jo Pieteicēja uzskata, ka minētā norma piešķir ārējā normatīvā akta izdošanas tiesības privāto tiesību juridiskajai personai (“Conexus”), kuru likumdevējs nav demokrātiski leģitimējis šādu darbību veikšanai.

[2] Satversmes 1.pants nosaka: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.” Savukārt Satversmes 64.pants nosaka: “Likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai šinī Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros.” Ņemot vērā, ka Pieteicēja apstrīd gan Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmās daļas, proti, deleģējošās normas satversmību, gan uz šīs normas izdoto Noteikumu satversmību, Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmās daļas un Noteikumu satversmība tiks apskatīta kopsakarā.

[2.1] Būtiskuma teorija ir Satversmes 1.pantā ietvertā parlamenta virsvadības principa izpaušme. Tā paredz, ka svarīgākie valsts un sabiedrības dzīves jautājumi, ievērojot Satversmē noteikto kārtību, jāizlemj pašam likumdevējam. Tā izriet no varas dalīšanas principa un apstākļa, ka parlamentārajā demokrātijā parlamentam ir augstāka demokrātiskās leģitimitātes pakāpe kā valdībai. No tā izriet parlamenta prasība, ekskluzīvi lemt par visiem svarīgiem un nozīmīgiem valsts un sabiedrības dzīves jautājumiem¹.

Satversmes 64.pants noteic, ka formālās likumdošanas tiesības pieder Saeimai (parlamentam) un tautai (ar to domājot Pilsoņu kopumu). Attiecīgi Saeima un Pilsoņu kopums ir atzīstami par primāriem likumdevējiem. Pilsoņu kopums ir valsts varas augstākais orgāns, kas likumdošanas tiesības īsteno atsevišķos gadījumos, turpretī Saeima ir Pilsoņu kopuma juridiskais priekšstāvības orgāns, kuram uzticēta pastāvīga likumdošanas īstenošana². Vienlaikus jāņem vērā, ka Satversmes 64.pantā lietotā termina “tauta” tvērums atšķiras no Satversmes 2.pantā lietotā termina “tauta” un ir šaurāks par to. Proti, Satversmes 64.pantā ar to ir domāts Pilsoņu kopums kā konstitucionāls orgāns, kas darbojas tautas vārdā, un kas sastāv no personām, kurām ir Latvijas pilsonība un kuras ir pilntiesīgas.³ Attiecīgi Satversmes 64.pantā ir paredzēti divi likumdošanas

¹ Konstitucionālo tiesību komisija: Viedoklis par iespējamo ministra noteikumu satversmību. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 9.06.2011., Nr. 90.

² Dišlers K., Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 77.lpp; Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā.– Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.

³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā.– Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.

varas avoti Latvijā – Saeima un pilsoņu kopums, kas realizē savas likumdošanas funkcijas ar referendumu un tautas iniciatīvas palīdzību. Pieteikumā skarts tikai jautājums par Saeimas kā likumdevēja darbību.

Nemot vērā nepieciešamību pēc efektīvas valsts varas funkciju īstenošanas, kā arī to, ka likumdevējs objektīvi nespēj noregulēt visus tehniski specifiskus un sarežģītus valsts varas jautājumus, ir atzīta vajadzība paredzēt izņēmumu no varas atzaru nodalīšanas un dot iespēju likumdevējam deleģēt izpildvarai, proti, Ministru kabinetam un citām pilnvarotām valsts institūcijām daļu likumdošanas tiesību, svarīgāko jautājumu izšķiršanai joprojām paliekot ekskluzīvajā likumdevēja kompetencē⁴.

Satversmes 64.panta tvērumā ir ielasāma deleģētā likumdošana, bet likumdevēja speciālā pilnvarojuma (deleģējuma) izpildvaras iestādēm izdot ārējo normatīvo aktu nosacījumi vispārīgi ir reglamentēti Ministru kabineta iekārtas likuma 31.pantā. Likumdevējs saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 31.panta pirmās daļas 1.punktu ir tiesīgs pilnvarot Ministru kabinetu, nosakot skaidri, kādus jautājumus un kādā veidā Ministru kabinets ir tiesīgs regulēt. Vienlaikus Ministru kabineta noteikumi nedrīkst būt pretrunā ar Satversmi un likumiem. Savukārt Satversmes 57.pants pieauj tādu autonomu valsts iestāžu izveidošanu, kuras atsevišķas izpildvaras darbības īsteno, nebūdamas padotas Ministru kabinetam. Šajā gadījumā Satversmes 58.pants noteic mehānismu, ar kuru tiek nodrošināta valsts pārvaldes iestādes demokrātiskā leģitimitācija un atbildība par savas kompetences īstenošanu. Ja likumdevējs, izmantojot Satversmes 57.pantā paredzētās tiesības ar likumu noteikt valsts iestāžu savstarpējās attiecības, kādu valsts pārvaldes iestādi atbrīvo no padotības Ministru kabinetam, tad tam jāparedz gan citāda, bet ne mazāk efektīva iestādes demokrātiskā leģitimitācija un atbildība par savu darbību⁵. Jāņem vērā, ka autonomo iestāžu demokrātiskā leģitimitācija ir netieša rakstura, proti, tautas gribas elements tiek īstenots caur šādu iestāžu politisko atbildību Saeimas priekšā, proti, Saeimai ir jābūt iespējai noteikt šādas iestādes sastāvu, vadoties tikai no politiskās lietderības apsvērumiem. Savukārt Saeimas politiskā ietekme ir uzskatāma par šo iestāžu netiešu demokrātisku leģitimitāciju izdot ārējus normatīvus tiesību aktus⁶.

Izvērtējot Regulatora tiesības izdot ārējos normatīvos aktus, vispirms nepieciešams pārbaudīt, vai Regulatora – autonomas valsts pārvaldes iestādes – tiesības izdot ārējos normatīvos aktus nav pretrunā Satversmei. Tas savukārt noskaidrojams, izvērtējot, vai Regulatora demokrātiskā leģitimitācija ir pietiekama, lai likumdevējs varētu pilnvarot Regulatoru izdot ārējos normatīvos aktus.

Saskaņā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” (turpmāk – Regulatora likums) 5.pantu sabiedriskos pakalpojumus regulē saskaņā ar Regulatora likumu izveidota sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas iestāde, kas darbojas neatkarīgi un patstāvīgi. Regulatora likuma 7.panta otrā daļa noteic, ka Regulators ir institucionāli un funkcionāli neatkarīgs, pilntiesīgs, autonomas publisko tiesību subjekts. Savukārt saskaņā ar Regulatora likuma 7.panta ceturtās daļas pirmo teikumu Saeima pēc Ministru kabineta priekšlikuma uz pieciem gadiem ieceļ amatā Regulatora priekšsēdētāju, kas ir tā padomes (Regulatora lēmēj institūcija) priekšsēdētājs, un četrus padomes locekļus. Tādejādi visi Regulatora padomes locekļi ir netieši (pastarpināti) demokrātiski leģitimēti. Saeima ir tiesīga Satversmes ietvaros noteikt autonomas valsts pārvaldes iestādes kompetenci un jebkurā brīdī var to grozīt. Šādai iestādei piešķirtās kompetences apjoms ir noskaidrojams kopsakarā ar tās demokrātisko leģitimitāciju. Saeima ir tiesīga pilnvarot autonomu valsts pārvaldes iestādi izdot likuma īstenošanai nepieciešamus ārējos normatīvos aktus kādā ar likumu piešķirtās kompetences jomā, kuras pārraudzībai ir nepieciešamas speciālas zināšanas un autonomija. Autonoma valsts pārvaldes iestāde, īstenojot pilnvarojumu likumdevēja piešķirtās

⁴ Satversmes tiesas 2007.gada 9.oktobra spriedums lietā Nr.2007-04-03, 15.punkts.

⁵ Satversmes tiesas 2006.gada 16.oktobra spriedums lietā Nr.2006-05-01, 16.1.punkts; Satversmes tiesas 2016.gada 2.marta spriedums lietā Nr.2015-11-03, 21.1.punkts.

⁶ Levits E. Normatīvo tiesību aktu demokrātiskā leģitimitācija un deleģētā likumdošana: teorētiskie pamati. Likums un Tiesības, 4.sēj., 2020, Nr.9 (37)

kompetences jomā, ir tiesīga noteikt saistošas prasības tikai konkrētam tiesību subjektu lokam atbilstoši to darbības specifikai⁷.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka Regulators kā Saeimas izveidota autonoma valsts pārvaldes iestāde ir uzskatāms par atbilstoši demokrātiski leģitimētu tam, lai būtu tiesīgs izdot ārējos normatīvos aktus ar likumu piešķirtās ierobežotās kompetences ietvaros attiecībā uz konkrētu subjektu loku.

Pieteicējas apgalvojums, ka ar Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmo daļu ārējā normatīvā akta izdošanas tiesības tiek nodotas privāto tiesību juridiskai personai, nav pamatots, ņemot vērā šādus apsvērumus. Pirmkārt, privāto tiesību juridiskai personai nemaz nav paredzētas tiesības un nav mehānisma ārējo normatīvo aktu izdošanai. Operatora izstrādātie noteikumi stājas spēkā un ir saistoši vienīgi ar brīdi, kad tos pienācīgā kārtībā apstiprina Regulatora padome. Otrkārt, lai arī Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmajā daļā nav pateikts *expressis verbis*, ka Regulators atbild par noteikumu kvalitāti un saturu, tomēr šāda atbildība un attiecīgi arī Regulatora tiesības veikt grozījumus operatora izstrādātajā noteikumu projektā izriet kaut vai no tā, ka deleģējošā norma ietver noteiktus kritērijus, kuriem noteikumiem ir jāatbilst. Ņemot vērā, ka ārējā normatīvā akta izdošanas tiesības ir vienīgi Regulatoram, nevis privāto tiesību juridiskai personai – operatoram, tad prasība nodrošināt noteikumu kvalitāti primāri attiecas uz Regulatoru. Attiecīgi Regulatoram nemaz nevar būt pienākums formāli apstiprināt jebkuru noteikumu projektu, ko tam iesniedz operators.

[2.2] Noteikumu atbilstība Satversmes 1. un 64.pantam ir jāvērtē kopsakarā ar Noteikumu atbilstību Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmajai daļai, proti, deleģējošai normai. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka “uz speciālā deleģējuma pamata izdoti Ministru kabineta noteikumi veido to normatīvo aktu daļu, kura radusies nevis likumu izstrādes, bet to izpildes ceļā. Šo noteikumu saturu galvenokārt veido procesuālās normas, kas darbojas kā iepriekš likumā noteikto tiesību iedzīvināšanas instruments. Atsevišķos gadījumos Ministru kabineta noteikumu saturu varētu veidot arī materiālās normas, taču tām jābūt pieņemtām, pamatojoties uz īpašu likumdevēja pilnvarojumu. Pārvaldes kārtībā izdotie Ministru kabineta noteikumi nevar ietvert tiesību normas, kas bez likumdevēja pilnvarojuma veidotu jaunas tiesiskās attiecības un ierobežotu pamattiesības”⁸.

Deleģētās likumdošanas ietvaros izdotā normatīvā akta spēkā esības priekšnoteikums ir pilnvarojuma robežas ievērošana⁹. Izvērtējot Satversmes tiesas spriedumus, var izdalīt četrus būtiskākos nosacījumus pilnvarojuma robežu noskaidrošanai. Pirmkārt, deleģētās likumdošanas ietvaros izdotajam normatīvajam aktam jāatbilst likuma mērķim¹⁰. Otrkārt, īpaši nosacījumi ir jāievēro, ja deleģētās likumdošanas ietvaros ir iecerēts iekļaut regulējumu, kas skar Satversmē garantētās pamattiesības¹¹. Treškārt, pilnvarojuma apjomu noteic apstākļi, cik izsmeļoši konkrēto jautājumu jau ir noregulējis likumdevējs, proti, jo likuma regulējums ir izsmeļošāks, jo mazāka ir akta izdevēja rīcības brīvība¹². Un, ceturtkārt, deleģējošai normai ir jābūt ar skaidri saprotamu saturu¹³.

[2.2.1.] Attiecībā uz Noteikumu atbilstību likuma mērķim, jāmin šādi apsvērumi. Satversmes tiesa, spriežot par izpildvaras izdotā normatīvā akta atbilstību likumdevēja

⁷ Satversmes tiesas 2016. gada 2. marta spriedums lietā Nr.2015-11-03, 21.2.punkts.

⁸ Satversmes tiesas 2007.gada 9.oktobra spriedums lietā Nr.2007-04-03, 16.punkts.

⁹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā.– Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.

¹⁰ Satversmes tiesas 2015.gada 14.oktobra spriedums lietā Nr.2015-05-03, 13.3.punkts.

¹¹ Satversmes tiesas 2011.gada 11.janvāra spriedums lietā Nr.2010-40-03, 10.1.punkts.

¹² Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas 2010.gada 18.janvāra viedoklis “Par Saeimas apstiprinājuma nepieciešamību liela apjoma aizņēmuma saņemšanai”, 21.punkts. Grām.: Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisija. Viedokļi: 2008-2011. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 56.lpp.; Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā.– Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.

¹³ Satversmes tiesas 2007.gada 9.oktobra spriedums lietā Nr.2007-04-03.

deleģējumam, ir norādījusi, ka ar pilnvarojuma mērķi saprot to, ko likumdevējs centies panākt, piešķirot Ministru kabinetam tiesības noregulēt attiecīgo jautājumu¹⁴.

Enerģētikas likuma mērķi kopumā ir noteikti tā 3.pantā, un tie ir: 1) nodrošināt enerģijas lietotāju efektīvu, drošu un kvalitatīvu apgādi ar enerģiju pieprasītajā daudzumā un par pamatotām cenām, dažādojot izmantojamo energoresursu veidus, palielinot energoapgādes drošumu un ievērojot vides aizsardzības prasības; 2) veicināt enerģijas efektīvu izmantošanu un līdzsvarotu patēriņu; 3) nodrošināt enerģijas lietotāju tiesības izvēlēties patērējamās enerģijas veidu un tirgotāju; 4) veicināt ekonomiski pamatotu konkurenci; 5) noteikt pārvaldes kārtību enerģētikā un energoapgādes komersantu darbības organizēšanas un regulēšanas principus; 6) veicināt vietējo, atjaunojamo un sekundāro energoresursu izmantošanu; 7) veicināt saudzējošu enerģētikas ietekmi uz vidi un vidi saudzējošu efektīvu tehnoloģiju izmantošanu. Šie mērķi izriet arī no Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 13.jūlija Direktīvas 2009/73/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/73/EK atcelšanu (turpmāk – Direktīva), kuras prasības ir pārņemtas Enerģētikas likumā, un Noteikumi nekādā veidā nav tiem pretrunā.

Savukārt, vērtējot Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmās daļas jeb deleģējošās normas mērķi, jāņem vērā, ka tās saturs pašreizējā redakcijā izteikts ar 2016.gada 11.februāra likumu “Grozījumi Enerģētikas likumā” (turpmāk – Grozījumu likums”) (stājās spēkā 2016.gada 8.martā)¹⁵. Grozījumu likuma mērķis saskaņā ar tā anotācijas I sadaļas 2.punktā norādīto ir, cita starpā, pārņemt Direktīvas prasības. Direktīvas 23.panta 1.punkts nosaka pienākumu pārvades sistēmas operatoram “izstrādāt un publicēt pārredzamas un efektīvas procedūras un tarifus, lai nodrošinātu uzglabāšanas objektu, iekārtu SDG atkārtotai pārvēršanai gāzē un rūpniecisko lietotāju nediskriminējošu pieslēgšanu pārvades sistēmai”. Minētā Direktīvas norma nosaka arī, ka šādas procedūras nodod apstiprināšanai valsts regulatīvajās iestādēs. Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmā daļa pārņem Direktīvas 23.panta 1.punktu, proti, Noteikumi, kas izdoti uz minētās normas pamata, ir izdoti arī uz Direktīvas pamata, un tieši atbilst Grozījumu likuma mērķim – pārņemt Direktīvas prasības nacionālajos tiesību aktos.

[2.2.2.] Vērtējot, vai Noteikumi ierobežo Satversmē noteiktās pamattiesības, jāņem vērā šādi apsvērumi. Pieteicēja apgalvo, ka Noteikumi ierobežo Pieteicējas tiesības veikt komercdarbību, tādējādi pārkāpjot tās Satversmes 105.panta pirmajā daļā nostiprinātās tiesības uz īpašumu. Pieteicēja balsta savu viedokli uz apsvēruma, ka akciju sabiedrībai “Gaso” (turpmāk – “Gaso”) izsniegtā licence sadales operatora darbību veikšanai nodrošina Pieteicējai kā “Gaso” vienīgajam akcionāram ekskluzīvas tiesības licences darbības laikā gūt peļņu no sadales sistēmas operatora darbības.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 105.pants paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju un neaprobežojas vienīgi ar īpašuma tiesībām. Ar “tiesībām uz īpašumu” saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas. Īpašuma tiesības ietver arī līgumu tiesības ar ekonomisku vērtību.¹⁶ Par īpašumu var tikt uzskatīti ļoti dažādi prasījumi, proti, tādi prasījumi, kuru izpildi varētu pieprasīt, ja pastāv skaidrs tiesisks pamats. Arī nākotnes ienākumi uzskatāmi par īpašumu tad, ja tie jau ir nopelnīti vai pastāv prasība, kuru var apmierināt.¹⁷

Vienlaikus jānorāda, ka tiesības komercdarbības rezultātā gūt noteikta apmēra peļņu noteiktā laika posmā nav uzskatāmas par Satversmē nostiprinātām pamattiesībām. Kā norādījusi Satversmes tiesa, “nedz Satversmes 105.pants, nedz Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību

¹⁴ Satversmes tiesas 2007.gada 9.oktobra spriedums lietā Nr.2007-04-03 19.punkts

¹⁵ Pirmo reizi Enerģētikas likums tika papildināts ar 84.¹panta pirmo daļu 2005.gada 26.maijā, un sākotnēji tā bija izteikta šādā redakcijā: “Regulators apstiprina sistēmas operatora izstrādātos dabasgāzes sistēmas pieslēguma noteikumus, kuriem jābūt objektīvi pamatotiem, ekonomiski attaisnotiem, taisnīgiem, vienlīdzīgiem un atklātiem. Sistēmas operators regulatora noteiktajā laikā iesniedz regulatoram priekšlikumus par dabasgāzes sistēmas pieslēguma noteikumiem.”

¹⁶ Satversmes tiesas 2010.gada 20.aprīļa lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2009-100-03, 8.2.punkts.

¹⁷ Satversmes tiesas 2010.gada 27.oktobra spriedums lietā Nr. 2010-12- 03, 7.punkts.

aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.pants neparedz tiesisko aizsardzību personas iespējām nākotnē gūt peļņu, jo šāda iespēja nav uzskatāma par īpašuma tiesību objektu”¹⁸.

Jāņem vērā, ka Pieteicēja balsta savu nākotnes peļņas aprēķinu uz faktu, ka “Gasos”, kuras vienīgais akcionārs ir Pieteicēja, ir izsniegta licence sadales sistēmas operatora pakalpojumu sniegšanai visā Latvijas Republikas teritorijā līdz 2037.gada 6.decembrim, kā arī pieņēmumu, ka visā licences darbības laikā “Gasos” paliks vienīgais sadales sistēmas operators Latvijas Republikas teritorijā, kā arī sadales sistēmas lietotāju skaits un struktūra (piemēram, rūpnieciskie lietotāji attiecībā pret mājāsaimniecībām) paliks nemainīgs. Šajā sakarā jāņem vērā Satversmes tiesas secinājums, ka “komersantam izsniegtā licence var radīt aizsargājamu tiesisku paļāvību uz iespējām turpināt komercdarbību noteiktā jomā, tomēr komersantam nevar veidoties aizsargājama tiesiskā paļāvība uz to, ka attiecīgās nozares tiesiskais regulējums netiks mainīts tādā veidā, kas varētu negatīvi ietekmēt tā saimniecisko darbību, samazinot iespējas gūt iecerētā apmēra peļņu”¹⁹.

Šobrīd licence sniegt sadales sistēmas operatora pakalpojumus Latvijas Republikas teritorijā ir izsniegta tikai vienam komersantam – “Gasos”. Vienlaikus jānorāda, ka tas nenozīmē, ka pastāv ierobežojums Latvijas Republikas teritorijā darboties vairākiem sadales sistēmu operatoriem ar nosacījumu, ka to licenču darbības zonas nepārklājas. Šāds aizliegums Enerģētikas likumā nav noteikts un nebija noteikts arī licences izsniegšanas brīdī.

Tāpat jāņem vērā, ka saskaņā ar Regulatora likuma 18.panta otro daļu Regulators groza izsniegtās licences nosacījumus, ja: 1) ir stājušies spēkā grozījumi normatīvajos aktos, kas attiecas uz regulējamo sabiedrisko pakalpojumu veidu; 2) citādi nav iespējams nodrošināt ekonomiski pamatotu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu licences darbības zonā; 3) sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir iesniedzis pamatotu ierosinājumu. Attiecīgi jau šobrīd pastāv tiesiskais regulējums, kas pieļauj iespēju grozīt sadales sistēmas operatoram izsniegtās licences nosacījumus, ja likumdevējs būs par to lēmis, vai iestāsies objektīva nepieciešamība. Jānorāda, ka arī saskaņā ar “Gasos” izsniegtās licences nosacījumiem, proti, tās 19.punktu, licenci var grozīt, apturēt vai anulēt saskaņā ar normatīvajiem aktiem, tātad arī saskaņā ar likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 18.panta otrās daļas 1. un 2.punktu. Attiecīgi Pieteicējai jau šobrīd nav tiesiska pamata paļauties uz to, ka nākotnē netiks grozīti sadales sistēmas operatoram “Gasos” izsniegtas licences nosacījumi, vai netiks izsniegta licence citiem sadales sistēmas operatoriem.

No Satversmes 1.pantā ietvertā demokrātiskās republikas jēdziena izriet valsts pienākums savā darbībā ievērot tiesiskas valsts pamatprincipus, tostarp tiesiskās paļāvības principu. Tiesiskās paļāvības princips savukārt neizslēdz valsts iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu, vienlaikus ņemot vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies paļāvība. Tiesiskās paļāvības princips prasa, lai valsts, mainot normatīvo regulējumu, ievērotu saprātīgu līdzsvaru starp personas paļāvību un tām interesēm, kuru nodrošināšanas labad regulējums tiek mainīts²⁰. Attiecīgi, tiesiskās paļāvības princips pieļauj valstij mainīt pastāvošo tiesisko regulējumu, vienlaikus ievērojot, lai tiktu ievērots līdzsvars starp valsts rīcības brīvību noteikt normatīvo regulējumu un personas tiesībām paļauties uz valsts rīcības konsekvenču. Ņemot vērā, ka jau licences izsniegšanas brīdī pastāvēja tiesiski priekšnosacījumi licences nosacījumu maiņai nākotnē, kā arī ņemot vērā, ka nav iespējams izslēgt izmaiņas sadales sistēmas pakalpojuma saņēmēju skaitā un struktūrā nākotnē, Pieteicējai nevarēja būt izveidojusies tiesiskā paļāvība uz noteiktu peļņas apmēru nākotnē.

[2.2.3.] Enerģētikas likumā nav iespējams neregulēt pilnīgi visus ar dabasgāzes nozari saistītos jautājumus, jo īpaši tehniska rakstura jautājumus, par kādu uzskatāma gāzes apgādes sistēmu darbība. Līdz ar to virkne tehniska rakstura jautājumu, tostarp dabasgāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumus, ir uzticēts noteikt Regulatoram sadarbībā ar attiecīgo sistēmu operatoriem. Operatoru iesaiste Noteikumu izstrādē ir būtiska un pamatota, jo operatoriem piemīt speciālas tehniskās zināšanas un kompetence, kuru ietvaros tie iesniedz priekšlikumus par

¹⁸ Satversmes tiesas 2011.gada 3.novembra spriedums lietā Nr.2011-05-01 15.2.punkts.

¹⁹ Satversmes tiesas 2020.gada 12.februāra spriedums lietā Nr.2019-05-01, 24.2.punkts.

²⁰ Satversmes tiesas 2010.gada 6.decembra sprieduma lietā Nr.2010-25-01 4.punkts.

regulējumu, kas būtu jānosaka likumdevēja noteiktā pilnvarojuma ietvaros. Operatoru iesaiste ir būtiska un nepieciešama sistēmu pilnvērtīgai darbībai un sniegto pakalpojumu drošumam.

Likumdevējs nav izvēlējies ietvert Enerģētikas likumā normas par dabasgāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumiem biometāna ražotājiem, sašķidrinātās dabasgāzes sistēmas operatoriem un dabasgāzes lietotājiem, kā arī nav noteicis Enerģētikas likumā nosacījumus par atsevišķu lietotāju kategoriju pieslēgšanu pārvades sistēmai. Tādēļ var secināt, ka likumdevējs ir piešķīris Regulatoram ievērojamu rīcības brīvību, apstiprinot Noteikumu saturu, kā obligātus kritērijus nosakot, ka Noteikumiem jābūt objektīvi pamatotiem, ekonomiski attaisnotiem, taisnīgiem, vienlīdzīgiem un atklātiem. Tiesībsarga ieskatā nav pamata apšaubīt Regulatora kompetenci, vērtējot Noteikumu atbilstību likumā noteiktiem kritērijiem.

[2.2.4.] Attiecībā uz prasību par deleģējošās normas skaidrību, jānorāda šādi apsvērumi. Prasība, ka tiesību normai jābūt skaidrai, izriet no Satversmes 90.panta, kas noteic, ka "ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības". Likumiem un citiem normatīvajiem aktiem jābūt ne vien publiski pieejamiem, bet arī pietiekami skaidriem un saprotamiem²¹. Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka tiesību normas skaidrība un paredzamība ir vērtējama, pamatojoties uz tās interpretāciju. Proti, tiesību norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja ar interpretācijas paņēmieni palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu.²² Personas tiesības zināt savas tiesības noteic likumdevēja darbības ietvaru, jo tikai tāda norma, kas atbilst visiem tiesību normas kvalitātes kritērijiem, var tikt atzīta par likumu, proti, būt apveltīta ar juridisko spēku²³.

Vērtējot Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmo daļu no skaidrības kritērija viedokļa, jānorāda, ka no tās var nepārprotami izsecināt deleģējuma saturu un apjomu, un nav pamata šaubām par tās mērķi. Jāņem vērā, ka minētā norma pārņem Direktīvas 23.panta 1.punktu, un šaubu gadījumā par likumdevēja nodomu, veidojot deleģējumu, ir jāvērtē Direktīvā ietvertais regulējums. Vienlaikus tiesībsarga ieskatā tiesiskās noteiktības labad Enerģētikas likuma deleģējošās normas būtu pilnveidojamas, nodrošinot vienveidīgu deleģējošo normu struktūru visā Enerģētikas likuma tekstā. Tā, Enerģētikas likumā šobrīd ir vairākas deleģējošās normas ar līdzīgu mērķi, taču atšķirīgu formulējumu, kas var apgrūtināt to interpretāciju šaubu gadījumā (skat., piemēram, Enerģētikas likuma 15.panta septīto daļu).

Nemot vērā minēto, tiesībsarga ieskatā Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmajā daļā noteiktais deleģējums atbilst Satversmes 1.pantam un 64.pantam, savukārt Noteikumi ir izdoti Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmajā daļā noteiktā deleģējuma ietvaros un atbilst Satversmes 1.pantam un 64.pantam, 89.pantam, 105.panta pirmajam teikumam, labas likumdošanas principam un tiesiskās paļāvības principam.

[3] Pieteicēja apgalvo, ka Noteikumi neatbilst Enerģētikas likuma 45.panta septītajai daļai, kas nosaka: "(7) Sadales sistēmas operatoru licenču darbības zonu pārklāšanās nav pieļaujama."

Pieteicējas ieskatā fakts, ka Noteikumi pieļauj lietotāju pieslēgšanos gāzes pārvades sistēmai, būtībā piešķir pārvades sistēmas operatoram tiesības veikt sadales sistēmas operatora funkcijas, tādējādi pārkāpjot Enerģētikas likuma 45.panta septītajā daļā noteikto licenču pārklāšanās aizliegumu.

Likumdevējs ir nepārprotami formulējis Enerģētikas likuma 45.panta septīto daļu, nosakot aizliegumu izsniegt licences vairākiem sadales sistēmas operatoriem darbībai vienā zonā. Šobrīd Latvijas Republikas teritorijā licence sadales sistēmas operatora darbībai ir izsniegta tikai vienai sabiedrībai – "Gasol". Vienlaikus jānorāda, ka tas nenozīmē, ka pastāv ierobežojums Latvijas

²¹ Satversmes tiesas 2011.gada 30.marta spriedums lietā Nr.2010-60-01, 15.2.punkts.

²² Satversmes tiesas 2011.gada 30.marta spriedums lietā Nr.2010-60-01, 15.2.punkts.

²³ Satversmes tiesas tiesnešu Inetas Ziemeles un Sanitas Osipovas atsevišķās domas lietā Nr.2018-10-0103 "Par Krimināllikuma 237.¹panta otrās daļas redakcijā, kas bija spēkā no 2013.gada 1.aprīļa līdz 2015.gada 1.decembrim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90.pantam un 92.panta otrajam teikumam un Ministru kabineta 2007.gada 25.septembra noteikumu Nr.645 "Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu" pielikuma 10A905 sadaļas "e" apakšpunkta redakcijā, kas bija spēkā no 2009.gada 28.novembra līdz 2014.gada 23.janvārim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta otrajam teikumam", 3.1.punkts.

Republikas teritorijā darboties vairākiem sadales sistēmu operatoriem ar nosacījumu, ka to licenču darbības zonas nepārklājas. Šāds aizliegums Enerģētikas likumā nav noteikts.

Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs darboties vienīgi izsniegtās licences piešķirto tiesību un pienākumu ietvaros. Nav iespējama situācija, kurā ar ārējo normatīvo aktu sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam tiktu piešķirtas plašākas tiesības vai uzlikti papildus pienākumi nekā paredzēts licencē, vienlaikus neveicot izmaiņas licences nosacījumos. Ja šāda situācija būtu iespējama, zustu licences piešķiršanas jēga.

Saskaņā ar izsniegtās licences nosacījumiem, “Gasos” ir tiesības un pienākumi veikt komercdarbību dabasgāzes sadalē (dabasgāzes apgādes sistēmā ar darba spiedienu virs 1,6 megapaskāliem) licences darbības zonā saskaņā ar Regulatora likumu, Enerģētikas likumu, Ministru kabineta noteiktajiem dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumiem, citiem tiesību aktiem un Regulatora lēmumiem.

Saskaņā ar izsniegtās licences nosacījumiem, “Conexus” ir tiesības un pienākumi veikt komercdarbību dabasgāzes pārvadē (dabasgāzes apgādes sistēmā ar maksimālo darba spiedienu līdz 1,6 megapaskāliem) licences darbības zonā saskaņā ar Regulatora likumu, Enerģētikas likumu, Ministru kabineta noteiktajiem dabasgāzes tirdzniecības, piegādes un lietošanas noteikumiem, citiem tiesību aktiem un Regulatora lēmumiem.

Vērtējot sadales un pārvades operatoriem izsniegto licenču nosacījumus, nav konstatējams, ka Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmā daļa vai uz tās pamata izdotie Noteikumi piešķirtu pārvades sistēmas operatoram plašākas tiesības vai uzliktu papildus pienākumus, nekā nosaka licence, vai paplašinātu licences darbības zonu. Jānorāda, ka licence nenosaka sistēmas operatoru pakalpojumu saņēmēju loku, bet vien pakalpojuma sniegšanas tehniskos nosacījumus, teritoriju, kā arī nepieciešamību nodrošināt atbilstību ārējiem normatīvajiem aktiem un Regulatora lēmumiem. Attiecīgi pat, ja deleģējošā norma un Noteikumi pieļauj iespēju tiem dabasgāzes lietotājiem, kas šobrīd izmanto sadales sistēmas operatora pakalpojumus, pieslēgties pārvades sistēmai, tad tiktāl, ciktāl pārvades sistēmas operators var sniegt šādus pakalpojumus, nepārkāpjot licences un normatīvo aktu prasības, šāds regulējums nav pretrinieks, un vienlaikus ir labvēlīgāks tiem dabasgāzes lietotājiem, kuru tehniskās iespējas pieļauj pieslēgumu pārvades sistēmai. Enerģētikas likuma 1.panta 13.punktā ietvertā enerģijas pārvades definīcija skaidri paredz, ka pārvades sistēmas mērķi ir piegāde vai nu sadales sistēmai vai tieši lietotājiem. Attiecīgi tas, ka lietotāji saņem gāzi nepastarpināti no pārvades sistēmas, pats par sevi nepadara pārvades sistēmu par sadales sistēmu.

Sadales sistēmas operatora tiesības veikt licencē paredzēto komercdarbību ar Noteikumiem netiek ierobežotas, un tas paliek vienīgais sadales sistēmas operators Latvijas Republikas teritorijā.

Attiecīgi tiesībsarga ieskatā Noteikumi nav pretrunā ar Enerģētikas likuma 45.panta septītajā daļā noteikto licenču darbības zonu pārklāšanās aizliegumu.

[4] Tiesībsarga ieskatā Noteikumi atbilst Satversmes 64.pantam, 89.pantam un 105.panta pirmajam teikumam, kā arī Enerģētikas likuma 45.panta septītajai daļai un 84.¹panta pirmajai daļai. Savukārt Noteikumu atbilstība Satversmes 1.pantam vērtējama kopsakarā ar Noteikumu atbilstību Enerģētikas likuma 45.panta septītajai daļai un 84.¹panta pirmajai daļai, kā arī Satversmes 64., 89.pantam un 105.panta pirmajam teikumam. Ievērojot, ka Noteikumi atbilst minētajām normām, Noteikumi atbilst arī Satversmes 1.pantam.

Tiesībsarga ieskatā Enerģētikas likuma 84.¹panta pirmā daļa atbilst Satversmes 64.pantam.

[5] Vienlaikus tiesībsargs vēlas vērēt uzmanību arī uz citiem apstākļiem, kas varētu būt nozīmīgi izskatāmās lietas ietvaros.

Pieteicēja norāda, ka likumdevēja mērķis bija nodalīt sadales sistēmas operatora darbību no pārvades sistēmas operatora darbības, attiecīgi regulējums, kas pieļauj pārvades sistēmas operatoram piegādāt gāzi lietotājiem bez sadales sistēmas starpniecības, ir pretrunā likumdevēja gribai un ir pretrinieks. Šajā sakarā ir būtiski saprast, pirmkārt, kāds ir nodalīšanas mērķis, un, otrkārt, vai tiesiskais regulējums, kas pieļauj gāzes lietotājiem tiesības pieslēgties tieši pie pārvades sistēmas, apejot sadales sistēmu, rada situāciju, kas ir pretrunā šim mērķim.

Vienlaikus jānorāda, ka, kā jau tika minēts šī viedokļa 3.punktā, tas, ka lietotāji saņem gāzi nepastarpināti no pārvades sistēmas, pats par sevi nepadara pārvades sistēmas operatoru arī par sadales sistēmas operatoru, attiecīgi pats par sevi šis apstāklis nav par pamatu, lai pieņemtu, ka Latvijā darbojas apvienots pārvades un sadales sistēmas operators. Tomēr, pieņemot, ka tas tā būtu, jāizvērtē, vai apvienota operatora darbība ir aizliegta.

Ņemot vērā, ka Eiropas Savienības tiesības ir neatņemama Latvijas tiesību sistēmas sastāvdaļa, Eiropas Savienības tiesību akti ir jāņem vērā, noskaidrojot nacionālo normatīvo aktu saturu un piemērojot tos²⁴. Enerģētikas likumā ir pārņemtas Direktīvas prasības, attiecīgi tas ir jāvērtē kontekstā ar Direktīvas regulējumu un tās mērķi. Saskaņā ar Direktīvas preambulu, piemēram, tās 9. un 25.rindkoku, primārais gāzes apgādes sistēmu nodalīšanas mērķis ir novērst interešu konfliktu starp ražotājiem, tirgotājiem un tīkla (uzglabāšanas, pārvades un sadales sistēmu) operatoriem, lai veicinātu ieguldījumus un jaunu pakalpojumu sniedzēju ienākšanu tirgū, kā arī nepieļautu atsevišķu tirgus dalībnieku diskrimināciju, liedzot tiem piekļuvi tīklam. Proti, nodalīšana primāri attiecas uz tīkla sistēmām un ražošanas un tirdzniecības darbībām.

Jāņem vērā, ka Eiropas Savienības normatīvā regulējuma mērķis ir veicināt brīvu konkurenci vienotajā tirgū, ierobežojot vertikāli integrētu uzņēmumu iespējas diskriminēt konkurentus attiecībā uz piekļuvi tīkliem un ieguldījumiem, un šim mērķim ir pakārtots Direktīvas regulējums, kas nosaka prasības nodalīt pārvades sistēmu operatoru darbību no tirdzniecības un ražošanas darbībām. Direktīvas preambulā norādīts, ka primāri tika pieņemts lēmums par nepieciešamību nodalīt pārvades sistēmas operatora darbības no ražošanas un tirdzniecības darbībām, savukārt sadales sistēmas operatora darbības nodalīšana no ražošanas un tirdzniecības darbībām sākotnēji netika prasīta, ņemot vērā, ka sadales sistēmai nav tādas stratēģiskas nozīmes, proti, diskriminācijas iespējas trešo personu piekļuves un ieguldījumu ziņā sadales līmenī ir mazākas nekā pārvades līmenī, kur ražošanas interešu ietekme kopumā ir lielāka nekā sadales līmenī²⁵. Arī šobrīd no Direktīvas preambulas 27.punkta izriet iespēja noteiktos gadījumos atbrīvot sadales sistēmu operatorus no juridiskās nodalīšanas pienākuma. Attiecīgi nepieciešamība nodalīt pārvades sistēmas operatoru darbību no sadales sistēmas operatoru darbības pastāv gadījumos, kad sadales sistēmas operatoru darbība ir juridiski apvienota ar ražošanas un tirdzniecības darbībām, un tas savukārt pastarpināti pārkāpj prasību nodalīt pārvades sistēmas operatoru darbību no ražošanas un tirdzniecības darbībām.

Vienlaikus no Direktīvas neizriet nepieciešamība obligāti nošķirt tieši sadales un pārvades sistēmu operatoru darbības. Tāda nodalīšana visos gadījumos arī nebūtu pamatota, ņemot vērā pārvades un sadales sistēmu būtību, proti, abos gadījumos tiek veikta gāzes transportēšana pa cauruļvadiem, kas atšķiras tikai pēc tehniskiem parametriem, ar ko arī pamatā saistīts tas, ka lietotāji pārsvarā izvēlas pieslēgumu sadales sistēmai. Tieši pretēji, Direktīvas 29.pants paredz iespēju dalībvalstīm veidot apvienotu pārvades, SDG, uzglabāšanas un sadales sistēmas operatoru ar nosacījumu, ka tiek ievērota prasība nodalīt pārvades sistēmas operatora darbību no tirdzniecības un ražošanas darbībām. Arī Enerģētikas likuma 15.panta pirmā daļa paredz apvienota dabasgāzes pārvades, sadales, uzglabāšanas un sašķidrinātās dabasgāzes sistēmas operatora izveidi.

Papildus, jāņem vērā, ka, atverot gāzes tirgu, gan Eiropas Savienības likumdevējs, gan Latvijas likumdevējs ir vēlējis nodrošināt tiesības gan komersantiem, gan komersantu pakalpojumu izmantotājiem izvēlēties sev izdevīgāko un ērtāko gāzes apgādes modeli. Pienākums saņemt dabasgāzi tikai no sadales sistēmas operatora būtiski ierobežo rūpniecisko dabasgāzes lietotāju tiesības brīvi izvēlēties pakalpojuma sniedzēju, kā arī sadārdzina gāzes piegādes izmaksas, kas savukārt var atspoguļoties uz rūpniecisko dabasgāzes lietotāju patērētājiem sniegto pakalpojumu un pārdoto preču cenām. Attiecīgi, šādam ierobežojumam jābūt nepārprotami noteiktam likumā un pamatotam. Enerģētikas likums nenosaka šādu ierobežojumu, un tas nav noteikts arī Direktīvā. Turpretim Direktīvas 23.pants tieši paredz iespēju rūpnieciskiem lietotājiem

²⁴ Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.2007-11-03, 24.2.punkts.

²⁵ Direktīvas preambulas 25.punkts.

pieslēgties pārvades sistēmai, dalībvalsts pienākumu normatīvi nodrošināt šādu iespēju, un operatora pienākumu tehniski nodrošināt šādu iespēju.

Likumdevējs nedz Eiropas Savienības, nedz nacionālajā līmenī nav paredzējis, ka vienīgā iespēja lietotājam saņemt dabasgāzi, ir pieslēgšanās sadales sistēmai. Tā, piemēram, Enerģētikas likuma 42.²pants, kas pārņem Direktīvas 38.pantu, paredz ikvienam dabasgāzes lietotājam tiesības par saviem līdzekļiem ierīkot un izmantot tiešo līniju, proti, dabasgāzes vadu, kas sasaista nošķirtu dabasgāzes (tostarp biometāna) ražošanas objektu vai dabasgāzes krātuvi ar nošķirtu lietotāju. Šāds regulējums norāda uz to, ka likumdevējs nav vēlējies veidot tādu tiesisko regulējumu, kura ietvaros, pirmkārt, dabasgāzes lietotāju vienīgā iespēja nodrošināt dabasgāzes piegādi līdz objektam būtu, izmantojot sadales sistēmu, un, otrkārt, kurā ekskluzīvas tiesības nodrošināt dabasgāzes lietotājus ar dabasgāzi piederētu vienam konkrētam sadales sistēmas operatoram.

Vienlaikus jāņem vērā, ka lietotāji, kuri izmanto dabasgāzi mājsaimniecības vajadzībām, visticamāk neizvēlēsies pieslēgumu pie pārvades sistēmas vai tiešo pieslēgumu, jo šāds risinājums prasītu nesamērīgus ieguldījumus, nebūtu pamatots ar to vajadzībām un attiecīgi nebūtu ekonomiski un praktiski izdevīgs.

Ņemot vērā minētos apsvērumus, tiesībsarga ieskatā šobrīd Noteikumi atbilst gan Direktīvas, gan Enerģētikas likuma regulējumam un mērķim. Vienlaikus likumdevējam būtu jāizvērtē nepieciešamība precizēt Enerģētikas likuma regulējumu, nodrošinot skaidru regulējumu vismaz šādos jautājumos:

1) lietotāju, kas nav rūpnieciskie lietotāji, pieslēgšanās iespējas pārvades sistēmai – vai tas ir atļauts, vai, vadoties no pašreizējā Direktīvas regulējuma, šāda iespēja netiek paredzēta;

2) kuros gadījumos un pie kādiem nosacījumiem ir pieļaujama vienota sadales un pārvades sistēmas operatora izveide, un kuros tā ir aizliegta.

Ar cieņu

tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu